

Å andra sidan blir socialism ungefär detsamma som det riktiga, det lämpliga eller det möjliga, ordet kan knappast definieras annat än som omfattande de reformer som genomförs av socialdemokratin eller under dess medverkan, eller rentav den riktning som det moderna samhället av sig självt påstås följa. Liksom tidigare består partiledningen av en grupp personer av vilka flertalet inte har någon bestämd kurs och inte vet vad de menar med det begrepp, socialismen, för vilket de sedan årtionden höjt levet och sagt sig skola kämpa med all sin kraft.

Den första socialdemokratiska regeringen av år 1920 tillsatte en socialiseringsnämnd, som skulle reda ut vad partiet egentligen menade. Efter femton år befanns detta omöjligt. Utredningen tynade av så sakta att dess död knappast observerades; den från början spända väntan upplöstes till sist i ett par skrifter av hr Sandler, vilka med tanke på utredningens ursprungliga syften sannolikt är de mest komiska aktstycken som det svenska kommittéväsendet frambragt. Den senaste socialdemokratiska regeringen har icke gjort om samma dumhet. Under dess tid har en mängd speciella utredningar tillsatts: för oljehandeln, försäkringsväsendet, sockerindustrin osv. Någon socialiseringsåtgärd har icke vidtagits eller genomdrivits. De beslut som fattats har i regel gått på samma linje som den redan förut beträdda: till regeringens försvar har också gång efter annan anförts att den endast fullföljt samlingsregeringens intentioner. Detta utesluter icke att regeringens handlande eller underlåtenhet att handla vid flera tillfällen mött hård och berättigad kritik. Det är tillräckligt att erinra om oviljan att framlägga en finansieringsplan på längre sikt, försummelsen att klarlägga de materiella och personella förutsättningarna för utlovade skol- och sjukvårdsreformer, de slarviga förberedelserna till ett handelsavtal med Ryssland.

Regeringens sammansättning har under året icke förändrats. Men inom den givna ramen har vissa redan förut skönjbara tendenser tydligare markerats. Statsministerns roll har icke minskat i betydelse, men den har fått en än mera taktisk, passiv, om man så vill symbolisk karaktär. Hr Hanssons omdöme och klokhet kan icke betvivlas, men han synes alltmer obenägen att använda dessa egenskaper annat än i speciella situationer, han ser, lik-

som general Kutusov enligt Tolstoj, den sanna visheten i att låta händelserna fritt utveckla sig och att ingripa endast i det upplagda, gynn-samma ögonblicket. På detta sätt har han blivit något av en andre monark, en samlingspunkt, en medlare och ett språkrör för det självklara. Ingen kan så ofta och med så lugn myndighet tala om att två gånger två är fyra, hans prestige tillåter honom att forma truismen med en furstes överlägsenhet och auktoritet. Att monarken och statsministern under krigstiden stundom synes ha haft svårt att särskilja sina roller är därför icke förvånande; tillsammans utövar de ett nästan paralyserande inflytande på en stor del av menigheten. Faran ligger i ett övermått av idyll och belåtenhet, i frånvaron av den stimulans som framgår ur intellektualism och problematik. I någon mån återverkar det på hela den svenska debatten att trivialiteten sitter i högsätet. Det nya riket väntar på sin Strindberg.

Främst är hr Wigforss det nödvändiga komplementet. Under det senaste året har han än mer än förut framträtt som den svenska socialdemokratins andliga ledare, ungdomligt nyfik och stridslysten. Då han betecknas som doktrinär är detta knappast riktigt; han har sett lösningen än i den ena, än i den andra förändringen, och någon schematisk fasthet utmärker icke hans åskådning. Men han är — något ovanligt bland svenska politiker — passionerat intellektuell, inriktad på tänkande och t. o. m. spekuliation och samtidigt utrustad med ett socialt patos som kommer den taktiska finurligheten att te sig ursäktlig och oväsentlig. Som person är han därför en av de stora tillgångarna i vårt politiska liv; detta innebär tillika att han för sina motståndare representerar en fara som med all kraft måste bekämpas.

Beträffande flera av regeringens medlemmar har det gångna året icke medfört möjligheter till en nyanserad bedömning. Utrikesministerns namn var kanske vid regeringens tillträde det minst omstridda. Hr Undén har bevarat sitt anseende för rättsinlighet och soliditet, även om man i några fall haft anledning att efterlysa den personliga värme utan vilken själva fulländningen får ett drag av tristess. Ecklesiastik- och folkhushållningsministrarna har vuxit i allmänhetens ögon, även om de ej framstå som kandidater till ledarposten inom partiet. Flera av de nya statsråden, kanske främst hr Sträng, har visat arbetarrörelsens förmåga att fostra administrativa kapaciteter.

I det föregående har några allmänna synpunkter rörande den socialdemokratiska ministären och dess verksamhet antytt. Det finns anledning att återkomma till vissa drag i regeringens sammansättning och dess program på lång sikt.

D·N
31/7 1946.

De första fredsfördragen i sikte

Det av stormakterna utformade i dag publicerade utkastet till de första fredsfördragen — i sina huvuddrag redan tidigare kända — präglas i stort sett av moderation. De gränsförändringar som förutses inom Europa är icke betydande. De skadestånd som utkrävs av de besegrade kan icke betraktas som orimligt tynande. Förvånande milda, om också i praktiken helt effektiva, är bestämmelserna om det maximala försvar som de tyska vasallstaterna tillåtes bevara.

Enligt utkastet skall Italien avträda områden i Europa till Frankrike, Jugoslavien och Grekland. Den förstnämnda gränsförändringen, som omfattar blott några kommuner i Alperna, är uteslutande strategiskt motiverad; Frankrike vill genom att på vissa punkter flytta sin gräns till bergskammarna skaffa sig säkerhet mot ett italienskt angrepp. Från nationalitetssynpunkt spelar denna reglering, berörande några tusentals personer, ingen nämnvärd roll. Detsamma gäller Tolvoamns avträdande till Grekland. Viktigare och mer omstridd är den föreslagna lösningen av frågan om Trieste och Venezia Giulia, den östligaste av de italienska provinserna. Trieste med omnejd skall, liksom Danzig enligt Versaillesfreden, bilda ett "fritt område", vars styrelse ytterst överlämnas åt Förenade nationerna, medan större delen av Venezia Giulia överlämnas till Jugoslavien. Regleringen torde innebära att Italien förlorar drygt en miljon undersåtar, varav bortåt hälften ur språksynpunkt är italienare; av dem kommer omkring 100.000 att övergå till Jugoslavien, därest de icke begagnar sin i fördraget stadgade optionsrätt. Däremot har Italien fått behålla det till stor del av österrikare bebodda Sydtyrolen. Förhållandet har kritiserats, och den brittiske utrikesministern gav nyligen i underhuset till känna sitt missnöje med denna eftergift för de italienska anspråken. Det måste emellertid ihågkommas att av de omkring 270.000 tyskspråkiga italienska undersåtar som år 1939 beräknades bo i Sydtyrolen sannolikt en tredjedel enligt det tysk-italienska avtalet av samma år immigrerat till tyska områden. Sitt kolonialväldet förlorar Italien helt; disponerandet av dessa områden skall inom ett år efter fördragets ikraftträdande avgöras av Ryssland, USA, England och Frank-

rike. Det är blott tio år sedan det italienska väldet stod på sin höjdpunkt; på våren 1936 ryckte de italienska trupperna in i Addis Abeba, Victor Emanuel utropades till kejsare av Etiopien, och det klarlades att det av Nationernas förbund igångsatta sanktionsförfarandet var verkningsslöst.

En rad andra gränsförändringar

innebär återgång till ett äldre läge. Den ungersk-rumänska gränsen får samma sträckning som före den tyska "skiljedomen" av år 1940; mer än en miljon ungerskspråkiga kommer därigenom änyo under rumänskt styre. Att Rumänien samtidigt avstår Bessarabien och Bukovina till Ryssland leder till att minst 1,5 miljon personer med rumänskt tungomål blir ryska undersåtar. Befolkningen i de av Finland till Ryssland än en gång avträdna områdena uppgick före kriget till omkring 450.000. I sin helhet betyder de europeiska förändringarna att kanske 6—7 miljoner — reservation måste göras för folkflyttningarna under de senaste åren — får nytt medborgarskap. Nationalitetsprincipen, som under den nu förda fredsdebatten spelat mindre roll än efter 1918, blir i stor sett ungefär lika väl eller lika illa tillgodosedd som förut. Några av vederbörande småstater begärda gränsförändringar har av stormakterna utan ståndpunktstagande hänskjutits till Pariskonferensen, så frågorna om gränsdragning Ungern—Tjeckoslovakien och Grekland—Bulgarien.

För Ungern, Rumänien och Finland föreslås samma skadeståndsbetopp, 300 miljoner dollar. I förhållande till invånarantalet drabbas Finland alltså relativt hårt; å andra sidan torde detta land vara mindre krigshärjat än Rumänien och framför allt än Ungern. Det italienska skadeståndet är förslagsvis fastställt endast vad angår Ryssland, medan den bulgariska skadestandsfrågan i sin helhet överlämnas till fredskonferensens prövning.

Åtminstone siffermässigt är den rustningsreduktion som enligt förslaget skall åläggas de besegrade icke långtgående. Italien får exempelvis hålla en armé på 250.000 man; år 1938 beräknades dess armé till 400.000 man, och denna armé hade då vidsträckt kolonialområden att övervaka och försvara. Finlands armé får uppgå till 34.400 man; år 1938 var dess styrka 33.000 man. Några begränsningar i fråga om värnplikt är enligt hittills givna uppgifter icke stadgade. Men det är att märka att på en rad punkter begränsningar av rustningarna föreslås som är ägnade att omöjliggöra offensiva militära företag och att i hög grad minska utsikterna till försvar.

c Samtliga fördrag innehåller en klausul enligt vilken de ifrågavarande staterna "åt alla personer under deras jurisdiktion utan åtskillnad av ras, kön, språk eller religion skall garantera att de får åtnjuta de mänskliga rättigheterna och fundamentala friheterna, däribland yttrande-, press- och tryckfrihet samt rätt till fri meningsbildning och offentlig mötesfrihet". Stadgandet är egendomligt ur mer än en synpunkt: här uppställs principer som är totalt främmande för en av de segrande stormakterna, Ryssland, och som under rysk medverkan mer eller mindre fullständigt undertryckts i flera av de berörda mindre staterna. Dess eventuella praktiska betydelse ligger däri att västmakterna kan begagna det som utgångspunkt för sina krav på en demokratisering av regimen i de ryska vasallstaterna på Balkan.

Hur man skall förfara vid den påbörjade fredskonferensen är ännu oklart. Sannolikt är att de grundsatser varom stormakterna är ense blir genomdrivna, men mindre ändringar är icke uteslutna. Härtill kommer att på vissa särskilt angivna punkter stormakterna icke är eniga och att på ytterligare andra punkter intet som helst av dessa makter prövat och rekommenderat förslag föreligger. Därest, som man dock allmänt hoppas, en positiv lösning uppnås, befordras utan tvivel stabiliseringen och återuppbyggnaden i de berörda områdena. Men kvar står de ojämförligt viktigaste problem som segrarna har att behandla och avgöra, i första rummet frågan om Tysklands organisation.

Ett försök att inställa den slesvigska frågan

i ett nytt sammanhang görs av överstelöjtnant Torsten Holm i Upsala Nya Tidning. Kielkanalen och området kring denna skulle, ifrågasätter hr Holm, internationaliseras under kontroll av "intresserade makter", bland dem Sverige. Den del av Slesvig som ligger norr om zonen skulle återföras till Danmark. Om dessa förslag genomfördes, "öppnades därmed ett perspektiv i det eljest tämligen olösliga söderalternativet av vår försvarsfråga". Ty, heter det vidare, "södra och sydvästra Sverige bildar tillsammans med Danmark och Sydnorge ett strategiskt helt, vars enskilda delar inte kan försvaras på annat sätt än i samverkan med varandra. Skall vi över huvud taget tala om ett internationellt säkerhetssystem, och skall vi vara med i ett sådant, så kan vi inte bortse från detta förhållande, och inte heller från det ofrånkomliga faktum att i ett sådant system grannmakter är närmast till att hjälpa varandra".

Dessa spekulationer bör från början bestämt tillbakavisas. Sverige har ingen anledning att åta sig del i kontroll över en eventuellt internationaliserad Kielkanalzon; tvärt-

om vore ett dylikt engagemang blott en underlig metod att öka riskerna för att bli indragen i komplikationer och konflikter. Lika litet bör Sverige medverka till att Danmark övertar en del av det tyska Slesvig; den svenska opinionen torde så gott som enhälligt hålla på den danska folkmajoritetens uppfattning om den nuvarande gränsens lämplighet. I själva verket synes huvudsaken för hr Holm vara att i vag och förtunnad form göra propaganda för den tanke på nordisk enhet — i varje fall ur försvarssynpunkt — som han tidigare mera oförbehållsamt verkat för. Men den tid lär vara förbi då en svensk opinion kan vinnas för så uppenbart lösliga tankar som att man måste försvara Danmark för att försvara Sydsverige, försvara Norge för att försvara Danmark osv.; huruvida icke ett gemensamt försvar skulle öka farorna för alla de medverkande förbigår hr Holm. Denna form av nordism var ett utslag av krigsårens nervösa förvirring och bör definitivt försvinna med lugnare förhållanden och klarare prövning.